

بازنمایی «طلاق» در رسانه؛ مطالعه موردی مجله خانواده سبز

دکتر علیرضا محسنی تبریزی^۱، زهرا محسنی فرد^۲

^۱ استاد گروه جامعه‌شناسی دانشگاه تهران

^۲ کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران (z.mohsenifard@gmail.com)

چکیده

در این مقاله سعی گردیده تا با مطالعه موردی دوهفته‌نامه «خانواده سبز»، به عنوان مجله‌ای با محوریت مسائل مربوط به خانواده، شیوه بازنمایی طلاق مورد بررسی قرار داده و به موضوعاتی نظیر «توصیف بازنمایی» طلاق در مجله «خانواده سبز»، «سنخ‌شناسی» طلاق، «راهکارها و آسیب‌های» ناشی از طلاق، «زمان» طلاق و «تاثیر» جنسیت، طبقه و تحصیلات در پدیده طلاق از رهگذار محتوای این مجله، و از طریق روش «تحلیل محتوای کیفی» پرداخته شود. واحد تحلیل محتوا در این پژوهش موضوع انتخاب شده و در بین رویکردهای موجود در تحلیل محتوای کیفی «رویکرد تحلیل محتوای کیفی متداول» انتخاب شده است. در مرحله اول داده‌ها تعریف شده است. برخی مقوله‌ها پیش از ورود به داده‌ها و با الگوگیری از مفاهیم حساس و برخی درحین جمع‌آوری داده‌ها ایجاد شده است. در این پژوهش به جهت استفاده از روش کیفی از چارچوب نظری از پیش تعیین شده استفاده نگردیده و با تاسی از مفاهیم حساس بلومر از برخی مفاهیم حساس چون «بازنمایی»، «طلاق»، «جنسیت»، و «رسانه» به عنوان راهنمای درک پدیده موردی بررسی در آغاز و روند پژوهش استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، مجله «خانواده سبز» با نگاهی خُرد به پدیده طلاق، بیش از هرچیز به «علت و چرایی» طلاق توجه دارد و «فرد» و رفتارهای فردی را مهم‌ترین علت طلاق معرفی می‌کند. این مجله در راهکارها نیز مواجهه‌ای فردگرایانه با طلاق دارد. همچنین در این مجله، طلاق به دو گونه‌ی «قانونی» و «عاطفی» سنخ‌شناسی شده و جنسیت و تحصیلات به عنوان عاملی موثر در طلاق بازنمایی می‌شوند. مجله اغلب طلاق را در ماه‌ها و سال‌های اولیه زندگی تصویر می‌کند و به تبعات و آثار اجتماعی طلاق اشاره کم‌رنگی دارد.

کلیدواژه‌ها: «بازنمایی»، «طلاق»، «رسانه»، «تحلیل محتوای کیفی»، «مفاهیم حساس» «جنسیت».

مقدمه

پدیده «طلاق» به عنوان یک مسئله اجتماعی مهم، سال‌هاست که مورد توجه نهادها و مراکز علمی، پژوهشی و دانشگاهی بوده است. آمارها نشان می‌دهد به تدریج و از اواخر قرن بیستم میزان طلاق‌های ثبت شده در جهان رو به افزایش است. با تدقیق و تأمل در باب زمینه‌ها و عوامل موثر به گونه‌بندی طلاق، عنصر «رسانه» به عنوان یکی از موثرترین نهادهای اجتماعی امروزی، رخ می‌نماید. اهمیت «رسانه» در بررسی مسائل جامعه مدرن ریشه در نقش پررنگ رسانه در شکل‌گیری جامعه مدرن دارد چرا که یکی از مولفه‌های مهم فهم جهان مدرن، مفاهیم «زمان» و «مکان» و جدایی این دو از یکدیگر است. رسانه‌ها صرف نظر از این که چه محتوایی را انتقال می‌دهند، به صورت بندی‌های خاص فرهنگی، اجتماعی و سیاسی منجر می‌شوند. به عبارتی شیوه انتقال فرهنگ بر محتوای فرهنگ تاثیر می‌گذارد. اینیس و مک لوهان ظهور چاپ و شیوه ارتباط مکتوب را عاملی مهم در شکل‌گیری فرهنگ و جامعه مدرن می‌دانند.

^۱ استاد گروه جامعه‌شناسی دانشگاه تهران

^۲ کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران (z.mohsenifard@gmail.com)

(این مقاله از رساله کارشناسی ارشد استخراج شده است)